

'Junaki našega časa' - Mit voditelja v sodobnih družbah

'S kralji se ne dvobojuje, kralje se giljotinira.'

Robert Desnos, francoski nadrealist

S pričujočim tematskim blokom v Časopisu za kritiko znanosti nadaljujemo z uveljavljeno prakso objavljanja analiz sodobnih političnih imaginarijev, torej verovanskega vidika političnega delovanja, njegove konstrukcije in percepcije. Izhodišče bloka je bilo, da (tudi) kult osebnosti ostaja integralni del političnih dogajanj in politične kulture v sodobnih družbah. V obliki mita vodje – bodisi v 'čisti' oz. polni obliki ali zgolj v določenih tendencah in elementih, vsekakor pa kot odprta ambicija in skušnjava politikov povsod v (sodobnem) svetu – se vključuje v različne oblike političnih mitologij, še zlasti v prehodnih in konfliktnih obdobjih. V pričujočem tematskem bloku sodelujejo predvsem mlajše domače avtorice in avtor, obsega pa študije tovrstnih primerov iz različnih delov sveta, od Kitajske in Argentine do Balkana. Izza kulturno-geografskih in politično-zgodovinskih specifičnosti teh posameznih mitov voditelja je mogoče razbrati njegovo temeljno in globljo strukturo, nastanek in (de)konstrukcijo. Ne nazadnje bomo lahko pričujočim primerom analogne elemente, tendence, prijeme in (de)konstrukcije lahko letošnji reflektirali 'v živo' v volilni jeseni.

Sinologinja in politologinja Tjaša Tramte je raziskala dejavnike razvoja kulta osebnosti Maa Zedonga, v katerem najde tako elemente kitajske tradicionalnosti kot inovacije komunistične ideologije, ter propagandne mehanizme, ki so prispevali k njegovemu nastanku in ohranjanju. Obravnava evolucijo tega kulta po različnih obdobjih socialistične Kitajske, pri čemer je najbolj zanimivo, da se v zadnjih letih Maov kult pojavlja skozi različne množičnokulturne predmete,

talismane ipd. Podobno kot pri Titovem na tleh nekdanje Jugoslavije bi lahko sklenil, da 'politika vrača udarec skozi kulturo'. Politologinja in hispanistka Katja Panjan začena s prikazom tradicionalne podlage sodobnih argentinskih nacionalnih mitov in zgodovinskega nastanka kulta osebnosti Eve Duarte Peron. Strukturni elementi njenega mita so bili konstitutivno vezani na njene- ga moža, predsednika Perona; ti isti so seveda služili njegovim (in njenim) poli- tičnim nasprotnikom kot neke vrste kontramit. Tudi Panjanova zaključí s spo- mini sodobnih generacij na Evitin kult osebnosti.

Raziskovalko z zagrebškega Inštituta za etnologijo in folkloristiko Reano Senjković zanima graditev karizmatične podobe hrvaškega predsednika Franja Tuđmana, pomenljive vzporednice z njegovim zagorskim rojakom Titom tako v načinu pojavljanja kot ob različnih dogodkih, kot so npr. praznovanje rojstne- ga dne. Njegov kult osebnosti primerja z drugimi iz polpretekle zgodovine in sedanjosti. Pričujoči tekst je poglavje iz njene sijajne knjige 'Lica društva, likovi države', ki je predlani izšla v Zagrebu.

Mojca Štrajher in Primož Cirman sta se lotila komunikoloških analiz dveh tipičnih balkanskih karizmatičnih voditeljev, Tita in Slobodana Miloševića. Štrajherjeva se osredotoča na (stran)poti, plimovanja 'kulta po kultu', torej posmrtno mitologijo jugoslovanskega maršala. Ta se je navezovala tudi na 'ekonomijo' njegove smrti, spektakularni pogreb, ki je zbudil vihar zanimanja in tudi spoštovanja do njega v tujini in žalovanja doma, na njegovo grobnico in mavzolej, ki sta postala romarski točki jugoslovanske mitologije. Tudi v tem gre iskati vzroke obujanja njegovega lika v kolektivnem spominu nekdanjih Jugoslovanov in v njihovih množičnokulturnih produkcijah 24 let po njegovi smrti. Cirmana zanima konstrukcija 'drugega Tita' v srbskem tisku v štirih usod- nih letih od Miloševićevega prevzema oblasti v domači republiki do izbruha vojn 1991. Sledi vsebinskim spremembam v tedanjem srbskem tisku v tem obdobju, od sistematične nacionalizacije in populizacije medijskega diskurza do samoviktimizma in retorike sovraštva. Podoba 'Vožda' in novih-starih mitov srb- skega nacionalizma se je v tisku navezovala na platformo mitologije splošne krize v takratni državi, na velikosrbski mitski background, na retoriko dogajan- ja naroda, teze o vsestranski ogroženosti Srbov, teorij zarot itn.

Vse te študije primerov kažejo predvsem na to, kako sodobni miti vodij niso nikakršna oblika (balkanske, predmoderne, orientalne itn.) iracionalnosti, ne- kaj zgodovinsko naključnega, ostalina prejšnjih dob ali tradicionalnega poli- tičnega imaginarija, ampak dobro dognana in orkestrirana akcija mitotvorcev in njihovih posrednikov v doseganju natančno določenih političnih ciljev.